

HÆGEBOSTAD
KOMMUNE

TRYGT OG GODT PSYKOSOSIALT BARNEHAGEMILJØ

Innhold

Innledning.....	4
Lovpålagte føringer i barnehageloven:.....	4
Planens fundament.....	4
Verdigrunnlag og mål	4
Sentrale begrep	5
Trygt og godt barnehagemiljø	5
Krenkelser/Mobbing	5
Definisjon av mobbing	5
Inkludering	6
Tilrettelegging for inkludering	6
Kjennetegn på et inkluderende fellesskap er at barn	6
Kapittel 1: Det forebyggende arbeidet	7
Lov om barnehager §41: Nulltoleranse og forebyggende arbeid	7
Nulltoleranse for krenkelser og mobbing	7
Det forebyggende arbeidet	8
Kjennetegn på god praksis for å forebygge mobbing:	9
Samarbeid mellom barnehage og hjem	10
Samarbeid med andre instanser	11
Kapittel 2: Aktivitetsplikt	12
Hvordan avdekke krenkende atferd eller mobbing?	12
Krav til behandling av personalopplysninger	13
Kapittel 3: Når ansatte krenker barn.....	14
Tiltak når ansatte krenker barn	15
Vedlegg.....	16
Vedlegg 1: Barnehagens rutiner for forebygging av krenkelser og mobbing	16
Vedlegg 2: Tiltak når barn krenker barn	17
Vedlegg 3: Tiltak når ansatte krenker barn	19
Vedlegg 4: Registreringsskjema	21
Vedlegg 5: Tiltaksplan	22
Vedlegg 6: Melding når ansatte krenker barn	24
Vedlegg 7: Kontaktbarometer	25
Vedlegg 8: Vennebussen	26

Vedlegg 9: Barnesamtale	29
Vedlegg 10: Barnelitteratur	29

Innledning

Denne planen har som mål å sikre at barnehagene i kommunen jobber systematisk for å skape et trygt, inkluderende og godt barnehagemiljø, i tråd med kravene i barnehageloven. Den er en del av barnehagenes internkontrollsystem og bidrar til å oppfylle kravene i §§ 41, 42 og 43.

Lovpålagte føringer i barnehageloven:

I henhold til §1 skal barnehagen:

"Møte barna med tillit og respekt, og anerkjenne barndommens egenverdi. Den skal bidra til trivsel og glede i lek og læring, og være et utfordrende og trygt sted for fellesskap og vennskap. Barnehagen skal fremme demokrati og likestilling og motarbeide alle former for diskriminering."

Planens fundament

Denne planen bygger på sentrale retningslinjer og initiativer

- **FNs barnekonvensjon**
- **Lov om barnehager**
- **Forskrift om rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver (rammeplanen)**
- **Kompetanseløftet**
 - «Spesialpedagogikk og inkluderende praksis»
 - «Trygt og godt barnehagemiljø»
- **Bedre tverrfaglig innsats (BTI) er et verktøy i arbeidet**

Verdigrunnlag og mål

Barnehagens verdigrunnlag skal gjennomsyre alt arbeid, og sikre at alle barn opplever et trygt og godt miljø.

Handlingsplanen skal bidra til:

- ✓ Trygge og gode dager for alle barn i barnehagen
- ✓ En felles retning i arbeidet mot mobbing og krenkelser
- ✓ Gode samhandlingsrutiner mellom foreldre og barnehage
- ✓ Barns medvirkning, slik at de blir sett, hørt og får innflytelse i saker som berører dem

Sentrale begrep

Trygt og godt barnehagemiljø

Et trygt barnehagemiljø innebærer at barna ikke utsettes for skade, og at barnehagen er et sikkert sted å være. Trygghet handler også om å vite at de voksne i barnehagen tar ansvar og handler dersom noe skjer.

Et godt barnehagemiljø betyr at barna trives, føler seg inkludert i fellesskapet og opplever at de er en del av gruppen. Det å gå i barnehagen skal være en positiv opplevelse som barna ser frem til hver dag. Samtidig er det barnas egen opplevelse som avgjør om barnehagemiljøet føles trygt og godt. Derfor må de ansatte være bevisste på hvilke faktorer som påvirker hvert enkelt barns opplevelse og trivsel.

Krenkelser/Mobbing

Grensen mellom erting og mobbing kan være uklar, men vedvarende erting kan utvikle seg til mobbing. Mobbing handler ikke om enkeltstående hendelser eller situasjoner der et barn midlertidig ikke inkluderes i lek. Det dreier seg om systematiske negative mønstre som opprettholder en ubalanse i maktforholdet mellom barna.

Krenkelser er et samlebegrep for ord og handlinger som gjør at et barn føler seg ekskludert fra fellesskapet. Hvordan krenkelser oppleves, varierer fra barn til barn og avhenger blant annet av situasjon, alder, utviklingsnivå, personlige erfaringer og eventuell sårbarhet. Derfor må de ansatte i barnehagen ha en felles forståelse av hva krenkende ord og handlinger innebærer, både når det gjelder språkbruk og atferd.

Definisjon av mobbing

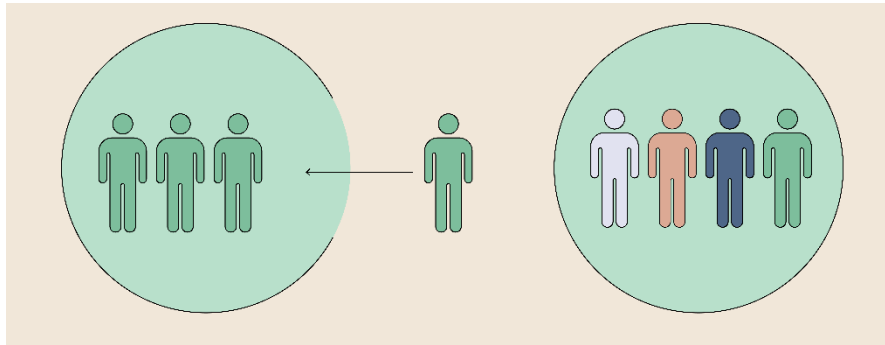
«Mobbing av barn og unge er handlinger fra voksne og/eller barn og unge som hindrer opplevelsen av å høre til, å være en betydningsfull deltaker i fellesskapet og muligheten for medvirkning.» (Lund, Helgeland, Kovac, Nome, Cameron og Gotfredsen, 2015)

Mobbing kan deles inn i tre hovedkategorier:

- **Verbal mobbing** – for eksempel sårende kommentarer, erting eller trusler
- **Fysisk mobbing** – som slag, dytting eller annen fysisk aggressiv atferd
- **Utestengelse** – bevisst ekskludering fra lek eller sosiale sammenhenger

Inkludering

Inkludering betyr at alle barn, uavhengig av deres individuelle forutsetninger, får lik mulighet til å delta i fellesskapet. Det handler ikke om at noen blir spesielt inkludert, men om at alle naturlig hører hjemme – med sine ulikheter som en verdifull del av fellesskapet.

Er utgangspunktet at noen barn står utenfor fellesskapet og skal inkluderes, eller at fellesskapet i utgangspunktet fremmer mangfoldet? (Jens Østvik, inkluderende fellesskap)

Tilrettelegging for inkludering

God tilrettelegging er avgjørende for at alle barn skal få en reell mulighet til å delta i fellesskapet. De ansatte i barnehagen har et viktig ansvar for å skape et miljø der alle barn føler seg inkludert og ivaretatt. Et godt og inkluderende fellesskap kan bidra til å forebygge utenforskap og styrke barns sosiale tilhørighet.

Kjennetegn på et inkluderende fellesskap er at barn

- ✓ **Har tilgang til fellesskapet** – Alle barn får mulighet til å delta aktivt.
- ✓ **Samarbeider med andre** – De utvikler relasjoner og lærer å samhandle positivt.
- ✓ **Får læringsutbytte både sosialt og faglig** – De utvikler seg gjennom lek og læring.
- ✓ **Opplever anerkjennelse og aksept** – De blir verdsatt for den de er.

Kapittel 1: Det forebyggende arbeidet

Lov om barnehager §41: Nulltoleranse og forebyggende arbeid

«Barnehagen skal ikke godta krenkelser som for eksempel utestenging, mobbing, vold, diskriminering og trakassering. Alle som arbeider i barnehagen, skal gripe inn når et barn i barnehagen utsettes for slike krenkelser.

Barnehagen skal forebygge tilfeller hvor barn ikke har et trygt og godt barnehagemiljø ved å arbeide kontinuerlig for å fremme helsen, trivselen, leken og læringen til barna.»

Nulltoleranse for krenkelser og mobbing

Barns selvoppfatning og følelse av egenverdi formes gjennom samspillet med omgivelsene. Når barn utsettes for krenkelser og mobbing, svekkes både deres livsglede og verdighet. Forskning viser at både barn som mobber og barn som blir utsatt for mobbing har en forhøyet risiko for å utvikle psykiske vansker senere i livet. ([Å bli utsatt for mobbing – en kunnskapsoppsummering om konsekvenser og tiltak | udir.no](#))

Barnehagen skal ha en tydelig nulltoleranse for krenkelser og mobbing. Det betyr at ingen barn skal oppleve slike handlinger, og alle ansatte har ansvar for å gripe inn dersom et barn blir utsatt.

Å arbeide etter et nulltoleranseprinsipp innebærer at enhver form for overtramp må følges opp med konkrete handlinger fra trygge, omsorgsfulle og varme voksne.

Barn kan føle seg krenket selv om voksne ikke oppfatter situasjonen på samme måte. Selv om vi som voksne vurderer hendelsen annerledes, må vi likevel møte barnet med forståelse, anerkjenne følelsene og gi trygg veiledning videre.

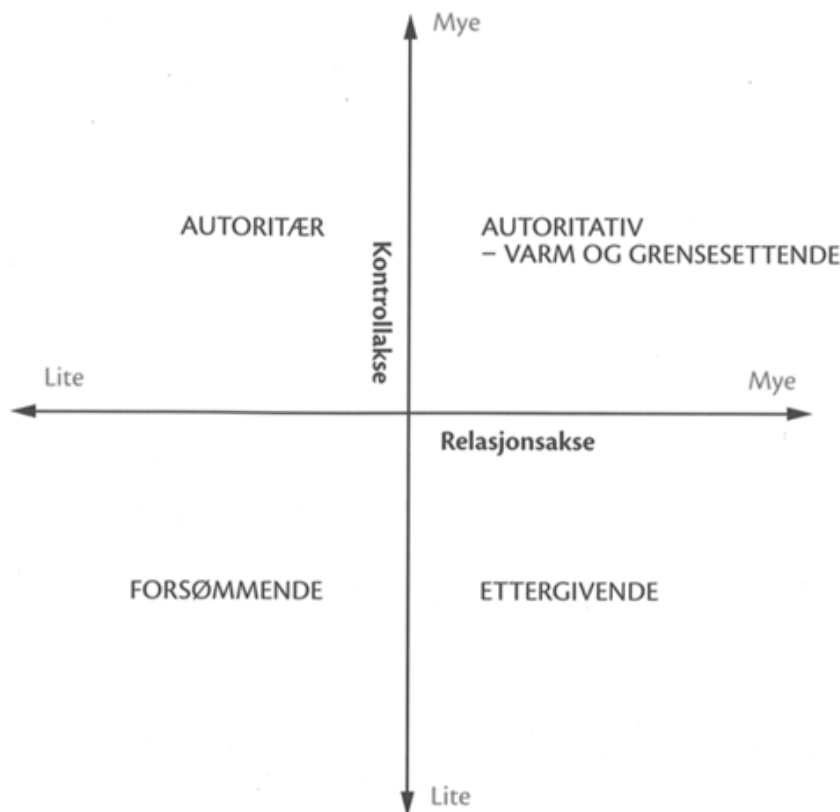
Nulltoleranse innebærer ikke at barn skal skjermes fra konflikter – tvert imot. Konflikter er en naturlig del av livet og gir barn verdifulle muligheter til å lære om problemløsning og følelshåndtering. Slike erfaringer er essensielle for livsmestring og helse.

Men nulltoleranse handler om mer enn en holdning – det krever handling. Å praktisere nulltoleranse betyr at man aktivt griper inn for å forhindre uønskede situasjoner, samtidig som man fremmer et inkluderende og trygt miljø.

Voksne i barnehagen må være tydelige forbilder, både i holdning og handling. Nulltoleranse er nært knyttet til det forebyggende arbeidet og tilbakemeldingskulturen i barnehagen. Når prinsippet etterleves, får både barn og voksne nødvendig støtte og veiledning for å skape et godt fellesskap.

Inkludering skjer gjennom samarbeid – man hjelper hverandre for å oppnå et positivt og trygt miljø. Derfor er nulltoleranse et aktivt og handlingsrettet prinsipp.

I våre barnehager arbeider vi for å være autoritative voksne, basert på Diana Baumrinds modell. Vi setter klare og tydelige grenser, men alltid med en varm og omsorgsfull tilnærming. Målet er å skape et trygt miljø der barn opplever både struktur og støtte, slik at de kan utvikle seg sosialt og føle seg verdsatt.

Figur 1. Voksenrollen etter Baumrinds modell, 1991.

Det forebyggende arbeidet

Arbeidet med å motvirke marginalisering og utenforskap starter tidlig – allerede i barnehagen gjennom bl.a.:

- ✓ Sterkt samarbeid – De ansatte samarbeider tett og deler erfaringer for å skape et trygt miljø.
- ✓ Selvrefleksjon – De ansatte våger å rette søkelyset mot egen praksis og gransker sine handlinger.
- ✓ Verdssetting av mangfold – De ansatte ser på barns ulikheter som en styrke og en naturlig del av fellesskapet.

Ved å fremme disse prinsippene kan barnehagen skape et inkluderende miljø der alle barn får muligheten til å utvikle seg i trygghet.

I Rammeplan for barnehager (Utdanningsdirektoratet, 2017) står det: "Barn skal få støtte i å mestre motgang, håndtere utfordringer og bli kjent med egne og andres følelser."

Dette lærer barn gjennom erfaringer i barnehagefellesskapet – ved å øve, feile og prøve igjen. Fellesskapet må være raust og fleksibelt for å støtte denne utviklingen.

Ingrid Lund bruker begrepet «*VI-fellesskapet*», hentet fra organisasjonspsykologien, et fellesskap der det enkelte individ står sammen med andre og det dannes en VI-følelse. Individuelle forskjeller blir ikke borte, men de inkluderes i fellesskapet.

Et VI-fellesskap i barnehage er avhengig av at både ledelse, ansatte og foreldrene har positive og klart formulerte forventninger til seg selv, til hverandre og til barna. Forventningene må være knyttet til barnehagens praksis og den kunnskapen en har om inkludering i praksis (Ingrid Lund 2019)

I Rammeplanen står det videre «*i barnehagen skal alle barn kunne erfare å være betydningsfulle for fellesskapet og å være i positivt samspill med barn og voksne. Barnehagen skal aktivt legge til rette for utvikling av vennskap og sosialt fellesskap.*»

Kjennetegn på god praksis for å forebygge mobbing:

- Et positivt klima – Voksne og barn viser glede over å være sammen, og de voksne utstråler genuin interesse for barna. Et positivt klima kjennetegnes av hyppige smil, latter, varme stemmer, rolig kommunikasjon og fysisk nærhet som skaper trygghet.
- Fravær av negativt klima – Barnehagen preges av et miljø uten irritasjon, krenkelser, trusler, sinne, roping eller negativ kontroll. Sarkasme og ironi erstattes med respektfull og støttende samhandling.
- Sensitive ansatte – De ansatte er oppmerksomme på barnas signaler og behov, tolker disse på en sensitiv måte og gir nødvendig støtte og veiledning. De kjenner barna godt, er til stede, lytter aktivt og svarer på både verbale og non-verbale henvendelser.
- Ansatte som tar barns perspektiv – De voksne viser oppriktig interesse for barnas meninger, ideer og innspill. Gjennom fleksibilitet og aktiv tilrettelegging skaper de aktiviteter der barnas interesser står i sentrum.
- Leken som en prioritet – Lek har en sentral plass i barnehagehverdagen, med en bevisst og pedagogisk tilnærming. De ansatte sikrer at alle barn deltar i lek og tilrettelegger både inne og ute, slik at alle får muligheten til å utvikle vennskap og sosiale ferdigheter. Foresatte og ansatte har en felles forståelse av lekens betydning for barns trivsel og utvikling.
- Godt foreldresamarbeid – Barnehagen legger vekt på et aktivt og positivt samarbeid med foreldrene, med fokus på å skape et trygt og inkluderende miljø for barna.
- Systematisk refleksjon og dialog – Personalet diskuterer og reflekterer jevnlig over temaer knyttet til mobbing og sosialt miljø, både på avdelingsmøter, personalmøter og planleggingsdager. Dette bidrar til en felles forståelse og styrker barnehagens forebyggende arbeid.

«Mobbing har dårlige vekstforhold i en barnehage der voksne stadig våger å stille kritiske og åpne spørsmål til seg selv, samtidig som de styrker alt det relasjonelle arbeidet som fremmer god lek, humor og trygghet.» (Ingrid Lund, Mobbing i barnehagen s 127.)

Samarbeid mellom barnehage og hjem

Barnehagen og hjemmet har et felles ansvar for å forhindre at mobbing får utvikle seg i barnehagen. Et nært samarbeid med foreldrene er avgjørende for å bygge gode holdninger og verdier hos barna.

Foreldre forventes å delta aktivt i arbeidet med å forebygge krenkende atferd og mobbing. Derfor må de involveres i hvordan barnehagen jobber med relasjoner mellom barna, og temaer som krenkelser, mobbing og forebygging bør tas opp i både foreldresamtaler og foreldremøter.

Foreldre skal også informeres om barnehagens handlingsplan for å sikre et trygt og godt psykososialt barnehagemiljø.

Foreldrene er barnas viktigste rollemodeller og må være bevisste på hva de sier og uttrykker, spesielt når barna er til stede. Ved å vise gode holdninger og verdier kan de bidra til et inkluderende og støttende miljø for barna.

Foreldre spiller en viktig rolle i å skape et trygt og inkluderende barnehagemiljø. De kan bidra til forebygging av mobbing og krenkende atferd ved å:

- ✓ Fremme vennskap – Hilse på og snakke med alle barn, og legge til rette for nye vennskap.
- ✓ Skape et positivt miljø – Snakke respektfullt og positivt om andre barn, foreldre, personalet og barnehagen.

- ✓ Varsle ved bekymring – Melde fra til barnehagen dersom det oppdages mobbing, erting eller krenkende atferd blant barna.
- ✓ Gi tilbakemeldinger – Dele observasjoner og inntrykk av barnets trivsel og opplevelser.
- ✓ Samarbeide aktivt – Følge opp informasjon fra barnehagen og bidra til et tett samarbeid om barnets hverdag.

Et godt samarbeid mellom barnehagen og hjemmet styrker barns trivsel og utvikling. Når foreldre engasjerer seg, signaliserer de viktigheten av et inkluderende og trygt fellesskap.

Å bli sett, møtt, anerkjent og respektert er en viktig del av samspillet mellom barnehage og hjem. Det skal være en gjensidig forpliktelse, der både barn og foreldre opplever at deres stemmer blir hørt og tatt på alvor av personalet.

Dersom en forelder eller et barn uttrykker bekymring for krenkende ord eller handlinger, skal dette møtes med respekt, forståelse og aktiv oppfølging. Barnehagen har et ansvar for å lytte, anerkjenne bekymringen og handle på en måte som sikrer et trygt og inkluderende miljø.

Samarbeid med andre instanser

Barnehagen har et tett samarbeid med helsestasjonen, familiesenteret, barnevernet, PPT og skolen. I enkeltsaker tar barnehagen kontakt med rette instans for å sikre at barna får den hjelpen de trenger.

Barnehagen jobber aktivt med Bedre tverrfaglig innsats (BTI) når det oppstår uro rundt barnas utvikling og trivsel. Dette verktøyet brukes for å sikre at barna får nødvendig støtte og oppfølging i rett tid.

Kapittel 2: Aktivitetsplikt

Lov om barnehager §42

«Alle som arbeider i barnehagen, skal følge med på hvordan barna i barnehagen har det.

Alle som arbeider i barnehagen, skal melde fra til barnehagens styrer dersom de får mistanke om eller kjennskap til at et barn ikke har et trygt og godt barnehagemiljø. Styreren skal melde fra til barnehageeieren i alvorlige tilfeller.

Ved mistanke om eller kjennskap til at et barn ikke har et trygt og godt barnehagemiljø, skal barnehagen snarest undersøke saken.

Når et barn eller foreldrene sier at barnet ikke har et trygt og godt barnehagemiljø, skal barnehagen undersøke saken og så langt det finnes egnede tiltak, sørge for at barnet får et trygt og godt barnehagemiljø. Det samme gjelder når en undersøkelse som barnehagen selv har satt i gang, viser at et barn ikke har et trygt og godt barnehagemiljø. Tiltakene skal velges på grunnlag av en konkret og faglig vurdering.

Barnehagen skal lage en skriftlig plan når det skal gjøres tiltak i en sak. I planen skal det stå

- a. hvilke problemer tiltakene skal løse*
- b. hvilke tiltak barnehagen har planlagt*
- c. når tiltakene skal gjennomføres*
- d. hvem som skal gjennomføre tiltakene*
- e. når tiltakene skal evalueres.»*

Hvordan avdekke krenkende atferd eller mobbing?

Mobbing og begynnende krenkende atferd kan være vanskelig å oppdage. Derfor må personalet ha en felles forståelse av hva mobbing og krenkelser innebærer, slik at de kan identifisere og håndtere slike situasjoner på en effektiv måte.

Endringer i barns atferd kan være en indikasjon på at noe er galt. Et tett samarbeid mellom barnehage og hjem er avgjørende for å fange opp slike endringer og sikre at barna får den støtten de trenger.

Viktige tiltak for å avdekke krenkelser som utestenging, mobbing, vold, diskriminering og trakassering:

- **Være tett på barna** – De ansatte deltar aktivt i barnas lek og aktiviteter for å oppdage tidlige tegn på uønsket atferd.
- **Observere og kartlegge samspill** – Systematisk observasjon av interaksjoner mellom barn og mellom voksne og barn gir verdifulle innsikter.
- **Være til stede og engasjert** – Personalet leker, samtaler og skaper trygghet gjennom aktiv tilstedeværelse. De er oppmerksomme på endringer i barns trivsel og adferd.

- **Gjennomføre barnesamtaler** – Individuelle samtaler eller gruppesamtaler med barna gir innsikt i deres opplevelser og bidrar til å skape et inkluderende miljø.
- **Foreldresamtaler med pedagogisk leder** – Regelmessige samtaler mellom pedagogisk leder og foreldre gir rom for å diskutere barnets trivsel, sosiale relasjoner og eventuelle bekymringer.

Barnehagen har en lovpålagt plikt til å sikre at barna får uttrykke sine synspunkter om barnehagens daglige virksomhet og i saker som angår dem, jf. Barnehageloven § 3. Barnets meninger skal vektlegges i samsvar med dets alder og modenhet.

Når det gjelder saker som omhandler mobbing og krenkelser, må flere hensyn balanseres. I vurderingen av barnets beste må ulike perspektiver veies opp mot hverandre for å avgjøre hvordan prinsippet skal anvendes i den konkrete situasjonen.

Krav til behandling av personalopplysninger

Når barnehagen følger opp aktivitetsplikten, må de håndtere ulike typer personopplysninger. Ifølge departementet er disse opplysninger barnehagene allerede behandler som en del av sine oppgaver i henhold til Barnehageloven og Rammeplanen.

Behovet for å gi identifiserbare opplysninger om barn må vurderes konkret i hvert enkelt tilfelle og begrenses så langt som mulig. For eksempel kan meldeplikten til eier ivaretas uten at det nødvendigvis medfølger identifiserbare opplysninger om barn.

Vurderinger av nødvendigheten og forholdsmessigheten av opplysningene skal alltid ligge til grunn, og barnehagen må sikre at personvernet ivaretas i tråd med gjeldende lovverk. (St.prop. 96 L, 2019-2020)

Kapittel 3: Når ansatte krenker barn

Lov om barnehager §43

«Dersom en som arbeider i barnehagen, får mistanke om eller kjennskap til at en annen som arbeider i barnehagen, krenker et barn med for eksempel utestenging, mobbing, vold, diskriminering eller trakassering, skal vedkommende straks melde fra til barnehagens styrer. Styreren skal melde fra til barnehageeieren.

Dersom en som arbeider i barnehagen, får mistanke om eller kjennskap til at styreren i barnehagen krenker et barn med for eksempel utestenging, mobbing, vold, diskriminering eller trakassering, skal vedkommende melde fra til barnehageeieren direkte.

Undersøkelser og tiltak etter § 42 tredje og fjerde ledd skal iverksettes straks.»

Voksne kan krenke barn gjennom sin væremåte, enten bevisst eller ubevisst. Dette kan skje ved at barn blir latterliggjort, utsatt for høylytt kjefting, trusler eller straff, i stedet for at voksne møter dem med ro, setter klare og fornuftige grenser (autoritativ tilnærming), veileder gjennom problemløsning og styrker positive interaksjoner.

Når en voksen gjentatte ganger nevner ett barns navn i konfliktsituasjoner, kan det føre til at barnet opplever seg som stemplet, lite verdsatt eller umulig. På samme måte kan bruk av konsekvenser og «straff» for uønsket atferd – som sosial utestengning, f.eks. å måtte spise alene fordi barnet ikke satt rolig nok – bidra til en negativ selvoppfatning.

Barn som er tilskuere til slike situasjoner kan også ta opp i seg disse holdningene, noe som kan resultere i at det utsatte barnet blir mindre attraktivt som lekekamerat eller venn. Det er derfor uakseptabelt å snakke nedsettende om eller til barn, eller gi dem negative karakteristikk.

En voksen som møter barn med respekt, varme og tydelige grenser skaper et trygt og inkluderende miljø der alle barn kan utvikle seg positivt.

Når kollegaer er vitner til uheldige væremåter eller handlinger uten å stille spørsmål eller gripe inn, kan det føre til at negative samspillsmønstre mellom barn og voksne blir befestet. Dette utgjør et tillitsbrudd og kan ha alvorlige konsekvenser for barnas trivsel og trygghet.

For å motarbeide dette er det avgjørende å etablere en god tilbakemeldingskultur i barnehagen. Åpenhet, refleksjon og ansvarlighet må prege personalets samhandling, slik at alle voksne aktivt bidrar til å ivareta barnas beste.

Alle ansatte har et felles ansvar for å sikre at hensynet til barnets beste alltid blir tatt på alvor.

Tiltak når ansatte krenker barn

Alvorlighetsgraden av handlingen og dens konsekvenser for barnet vil være avgjørende for hvilke tiltak som iverksettes.

Mulige tiltak inkluderer:

- **Opplæring og kompetanseheving** – Den ansatte får veiledning og nødvendig opplæring for å sikre gode handlingsalternativer som ivaretar barnets beste.
- **Vurdering av arbeidsforholdet** – Ved lovbrudd, som vold eller alvorlig krenkende atferd, vurderes arbeidsforholdet i henhold til gjeldende lover og rutiner, i samarbeid med eier og personalavdelingen.
- **Eventuell politianmeldelse** – Dersom handlingen er av en særlig alvorlig karakter, kan saken også anmeldes til politiet.

Vedlegg

Vedlegg 1: Barnehagens rutiner for forebygging av krenkelser og mobbing

	Oppgaver	Tidspunkt	Ansvar
1	Barnehagen gjennomgår handlingsplan og drøfter og dokumenterer barnehagens syn på: -hva er et godt psykososialt miljø? -hva kreves av ansatte og forelder? -hva er krenkende atferd? -Hva er terskelen for å gripe inn og hva innebærer det? -Når skal ledelsen varsles?	Ved barnehagestart	Enhetsleder
2	Opplæring og informasjon til alle nyansatte (denne plan)	Ved ansettelse	enhetsleder
3	Barn og foreldre informeres om planen Barnehagen har rutiner for hvordan de sikrer at alle foreldre kjenner til handlingsplanen	Hver høst	Enhetsleder/ pedagogisk leder
4	Barnehagen vurderer det psykososiale miljøet og vurderer informasjonen fra foreldresamtaler	Ped.team høst og vår (etter foreldrekonferanser)	Enhetsleder
5	Barnehagens planer og tiltak for forebyggende og holdningsskapende arbeid gjennomsyrrer barnehagehverdagen	Hele tiden	Enhetsleder
6	Barnehagen evaluerer sitt forebyggende og holdningsskapende arbeid hvert år. Evaluering og evt. revidering foretas i personalmøte og samarbeidsutvalg.	Vår	Enhetsleder

Vedlegg 2: Tiltak når barn krenker barn

	Oppgaver	Ansvar	Forslag til dokumentasjon
1	Alle ansatte har plikt til å følge med på hvordan barna i barnehagen har det.	Alle	
2	Alle som arbeider i barnehagen, skal gripe inn når et barn i barnehagen utsettes for krenkelse	Alle	
3	Alle som arbeider i barnehagen skal melde fra til barnehagens enhetsleder dersom de får mistanke om, eller kjennskap til at et barn ikke har et trygt og godt barnehagemiljø.	Den som har mottatt informasjon eller observert handlingen	
4	Enhetsleder vurderer alvorlighetsgrad og informerer barnehageeier i alvorlige tilfeller.	enhetsleder	Referat
5	Undersøkelser og observasjon settes i gang umiddelbart når det kommer fram at et barn ikke har det bra.	Pedagogisk leder/enhetsleder	Observasjonslogg i barnets mappe
6	Samtaler med barnet som opplever seg krenket. Skaff informasjon og gir støtte. Barnehagen skal sikre at barnets egen mening kommer fram.	Pedagogisk leder/enhetsleder	Referat i barnets mappe
7	Samtaler med foreldrene til barnet som opplever seg krenket. Barnehagen har ansvar for å legge til rette for et godt samarbeid når det gjelder tiltak som kan/bør gjøres	Pedagogisk leder/Enhetsleder	Referat i barnets mappe
8	Samtale med barnet/barna som krenker. En og en. Samtale om at slik atferd er uakseptabel og må stoppe. Gjøre avtale om oppfølging.	Pedagogisk leder/enhetsleder	Logg
9	Samtale med foreldre til baret/barna som krenker. Barnehagen har ansvar for å legge til rette for et godt samarbeid når det gjelder tiltak som kan/bør gjøres	Pedagogisk leder/enhetsleder	referat
10	Tiltaksplan utarbeides: På bakgrunn av undersøkelsene, samtaler og observasjonene lages det en tiltaksplan som presenteres for foreldrene. Tiltaksplanen skal inneholde: -hvilke problemer tiltakene skal løse -hvilke tiltak barnehagen har planlagt -når tiltakene skal gjennomføres	Pedagogisk leder/enhetsleder Planen utføres av alle ansatte	Tiltaksplan

	-hvem som skal gjennom føre tiltakene -når tiltakene skal evalueres Vise (dokumentere) innholdet i barnets beste- vurderingen og forklare de ulike begrunnelsene for tiltakene.		
11	Oppfølging: Den krenkende atferden følges inntil den opphører helt. Alle involverte barn skal følges opp	Pedagogisk leder/enhetsleder	Observasjon – logg
12.	Vurderingsmøte for personalet etter 1-2 uker Fungerer tiltakene? Sikre barnets stemme og rett til medvirkning Eventuelt videreføring eller justering av tiltak	Pedagogisk leder/enhetsleder Alle ansatte på avdelingen er med	Referat
13	Ny informasjon/samtale med foreldre om dagens ståsted i saken Tett dialog med foreldre bør skje kontinuerlig til saken er løst.	Enhetsleder	Referat

Vedlegg 3: Tiltak når ansatte krenker barn

	Oppgaver	Ansvar	Forslag til Dokumentasjon vedlegg
1	Alle som arbeider i barnehage, skal Gripe inn når et barn i barnehagen Utsettes for krenkelser	alle	
2	Ved mistanke om eller kjennskap til at en som Arbeider i barnehagen krenker et barn, skal den ansatte Melde fra til barnehagens enhetsleder	Alle ansatte	Notat vedr. Krenkende handling Vedlegg nr
3	Enhetsleder skal melde til barnehageeier	Enhetsleder	referat
4	Dersom en som arbeider i barnehagen får mistanke om eller kjennskap til at enhetslederen i barnehagen krenker et barn, Skal vedkommende melde fra til barnehageeier direkte	Alle	Notat vedr. Krenkende handling Vedlegg nr
5	Stoppe krenkelsen og ha samtaler med den ansatte For å skaffe informasjon og gi støtte. Barnehagen skal sikre Barnets egen subjektive opplevelse komme frem	Enhetsleder/ Pedagogisk leder	referat
6	Samtaler med barnet som opplever seg krenket, for å Skaffe informasjon og gi støtte. Barnehagen skal sikre barnets egen subjektive opplevelse kommer fram	Enhetsleder/ Pedagogisk leder	referat
7	Samtaler med foreldre til barnet som er/opplever seg krenket. Barnehagen har ansvar for å legge til rette for et godt samarbeid når det gjelder tiltak som må gjøres.	Enhetsleder/ Pedagogisk leder	referat
8	Vurdering av tiltak gjøres i samarbeid med eier /personalsjef	Enhetsleder/eier	Referat
9	Tiltaksplan utarbeides På bakgrunn av undersøkelsene, samtalene og observasjonene lages en tiltaksplan som forelegges den ansatte	Enhetsleder/eier	Tiltaksplan

10	Samtale med foreldrene til barnet der det gis informasjon om hele eller deler av tiltaksplanen (Hvis saken defineres som en personalsak, gjelder taushetsplikten for de tiltak som omhandler arbeidsrettslige forhold)	Enhetsleder	Referat
11	Oppfølgingssamtale med barnet	Enhetsleder/pedagogisk leder	Referat/notat
12	Vurderingsmøte med den ansatte hvis ansettelsesforholdet fortsatt er gjeldene	Enhetsleder/eier	Referat

Vedlegg 4: Registreringsskjema

Når en får kjennskap til at et barn ikke har et trygt og godt psykososialt barnehagemiljø.

Barnehage.	
Avdeling:	
Barnets navn og fødselsdato	
Bekymring er observert av/når	
Bekymring meldes av:	
Bekymring meldes til:	
Dato:	
Hva dreier bekymringen seg om?	
Hvordan ble bekymringen oppdaget?	
Annen informasjon:	

Melders underskrift

Enhetsleders underskrift

Dokument oppbevares i barnets arkivmappe i barnehagen.

Vedlegg 5: Tiltaksplan

TILTAKSPLAN

Tiltaksplanen skrives på nivå:

Nivå 1		Nivå 2		Nivå 3	
--------	--	--------	--	--------	--

Navn:	
Barnehage/skole:	

Dato for gjennomført undringssamtale med foresatte:	
Dato saken er drøftet i pedagogisk team:	
Opprettet dato for tiltaksplan:	

Beskriv utfordringen (e)	
--------------------------	--

Tiltaksplan er utarbeidet av (bruk fullt navn, relasjon til barnet og enhet)

--

Mål og tiltak som skal gjennomføres på skole/barnehage:

Mål:	
Tidsperiode:	

Tiltak	Hva	Hvordan/ organisering	Ansvar for gjennomføring	Når
1				
2				
3				

Føy til flere tiltak ved behov og kopier tabell ved andre typer mål (eks. annen utfordring eller vanske)

Mål og tiltak som gjennomføres hjemme:

Mål:	
Tidsperiode:	

Tiltak	Hva	Hvordan/ organisering	Ansvar for gjennomføring	Når
1				
2				
3				

Er foresatte/barn/ungdom orientert: JA NEI

EVALUERING AV TILTAKSPLAN

Tiltak 1:		
Oppnådd:	Delvis oppnådd:	Ikke oppnådd:

Hvor mange ganger har tiltaket vært gjennomført? Eks: Etter plan	
Hvordan har tiltaket vært gjennomført?	
Hva fungerte? Hvorfor?	
Hva fungerte ikke? Hvorfor?	
Må noe jobbes videre med?	

Tiltak 2:		
Oppnådd:	Delvis oppnådd:	Ikke oppnådd:

Hvor mange ganger har tiltaket vært gjennomført? Eks: Etter plan	
Hvordan har tiltaket vært gjennomført?	
Hva fungerte? Hvorfor?	
Hva fungerte ikke? Hvorfor?	
Må noe jobbes videre med?	

Tiltak 3:		
Oppnådd:	Delvis oppnådd:	Ikke oppnådd:

Hvor mange ganger har tiltaket vært gjennomført? Eks: Etter plan	
Hvordan har tiltaket vært gjennomført?	
Hva fungerte? Hvorfor?	
Hva fungerte ikke? Hvorfor?	
Må noe jobbes videre med?	

Tidspunkt saken har vært oppe på nytt i pedagogisk team	
Tidspunkt for evalueringsmøte med foresatte	
Konklusjon, avsluttes eller videreføres, nye avtaler (kort oppsummert)	

Er foresatte/barn/ungdom orientert: JA NEI

Tiltakene ble evaluert av (bruk fullt navn, relasjon til barnet og enhet)

Dato:

Vedlegg 6: Melding når ansatte krenker barn

Lov om barnehager § 42 – aktivitetsplikt

Lov om barnehager § 43 – skjerpet aktivitetsplikt

Levert til styrer: (dato)

Levert til barnehageeier: (dato)

Hvem det gjelder: (navn)

Hva det gjelder: (beskrivelse av hendelsesforløpet)

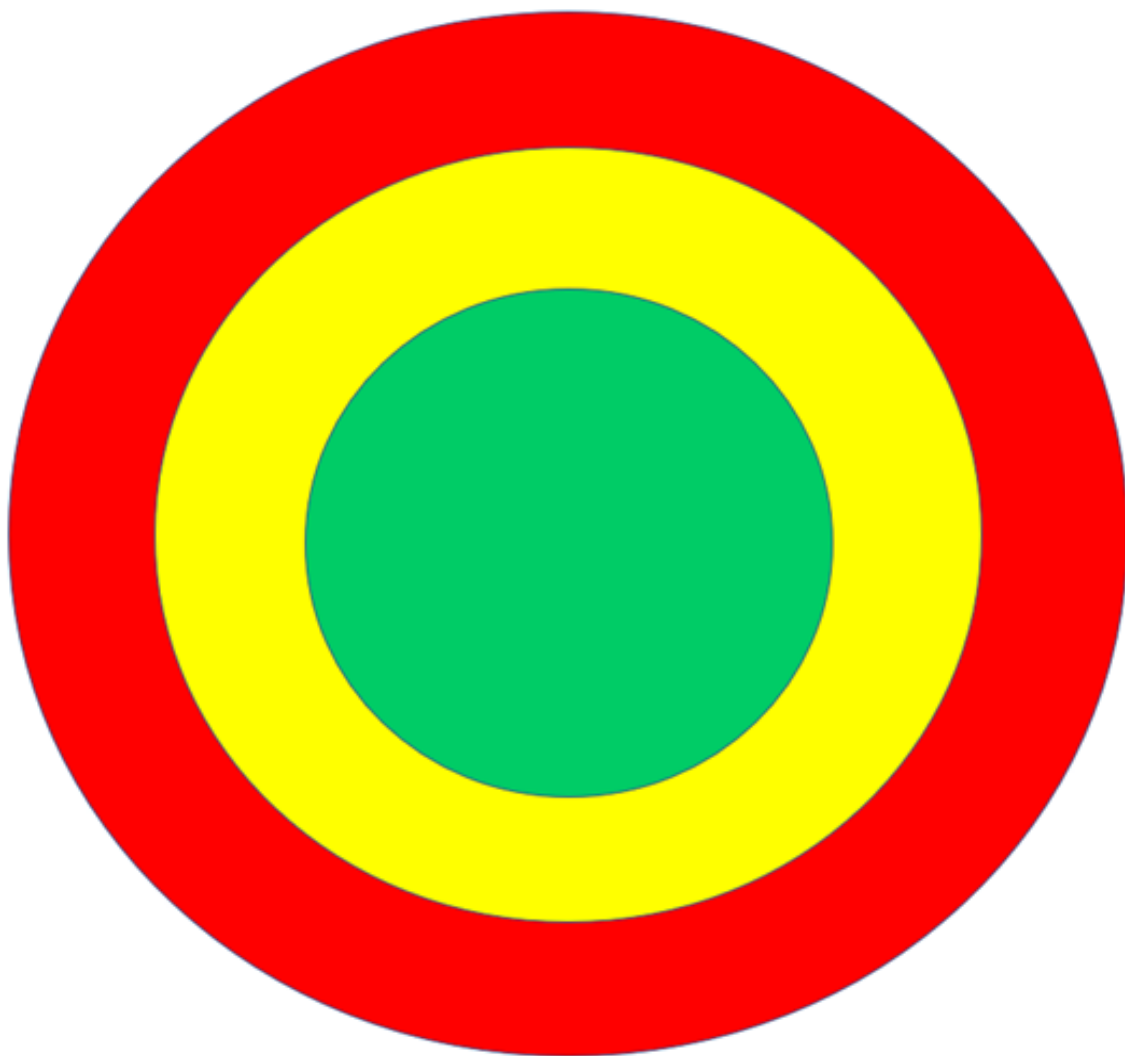
Når det ble observert: (hvor/dato/tid)

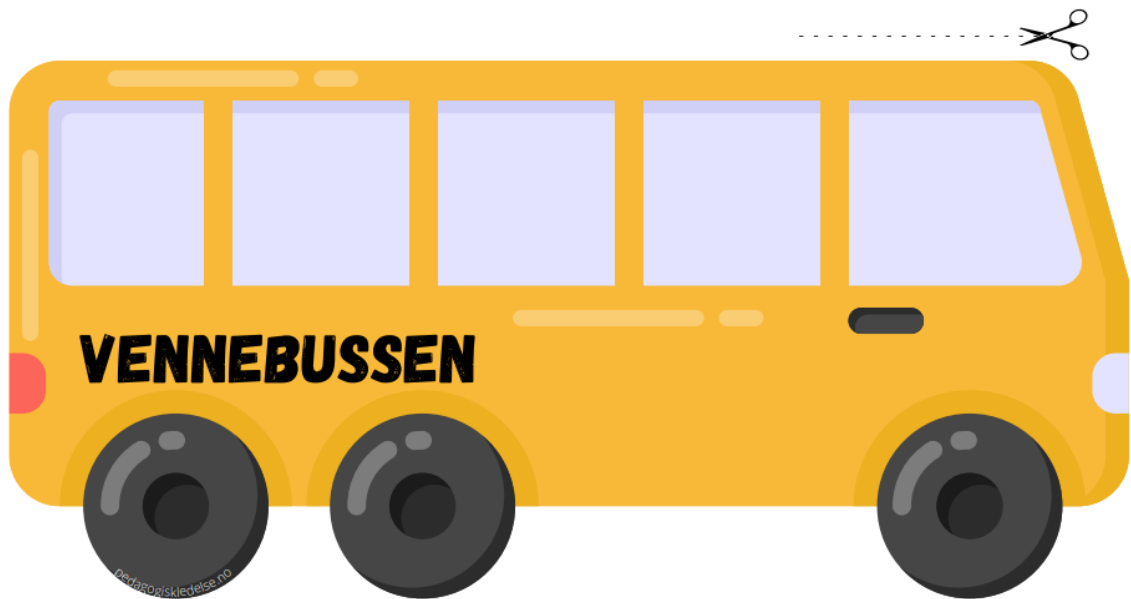
Dato/underskrift av den som melder:

Vedlegg 7: Kontaktbarometer

Alle i personalgruppa bruker noen minutter og plasserer barna i de fargede sirklene. De av barna en har god kontakt med plasserer en i grønn sirkel. Er en litt usikker på hvor god kontakt en har så plasseres de i gul sirkel. Skulle det være noen barn en ikke «kjenner» eller føler en ikke har god kontakt med skal de plasseres i rød sirkel. Når alle i personalgruppa har gjort dette skal en ha en samtale rundt resultatet. Det må gjøres en oppsummering av resultatet og tas med til videre arbeid. Hvilke barn må en jobbe for å bedre relasjonen til? Hvilke tiltak må til?

Ta vare på resultatet. Har det endret seg til neste gang en tar kontaktbarometeret? Hvordan har en jobbet i mellomperioden?

1. Forberedelse

Vennebussen blir finest hvis den klippes ut, og lamineres. Bruk bilder av alle barna (og gjerne personalet på avdelingen). Bildene må ha ca samme størrelse som bussvinduene.

Ha ei notatbok klar

Ta med deg barnet til et skjermet og rolig sted, som barnet er vant til å være. Det er viktig at barnet kjenner trygghet i denne situasjonen.

2. Gjennomføring

Legg bussen på bordet foran barnet. Bildene av barna på avdelingen plasseres rundt bussen.

Spør barnet først om det kan finne bildet av seg selv, og sette seg i busssjåførsetet.

Spør gjerne hvor barnet har lyst til å kjøre, og hvorfor det.

Spør barnet om det har lyst til å ta med seg noen i barnehagen på turen. Si at hvis du får ta med seg ett barn, hvem velger du da? Fortsett til 4 stk. Spør gjerne også hvem de har ville tatt med om bussen har hatt flere ledige seter. Mange barn ønsker at det skulle vært plass til alle.

Her har du også en gylden mulighet for å finne ut noe om voksenrelasjonene. Du kan først spørre om de ville hatt med seg en av de voksne, og at den kan sitte på taket på bussen. Fortsett gjerne til 4 der også.

Eksempel på spørsmål som du kan ta med:

Hva liker du best å leke i barnehagen?

Synes du at du får leke nok i barnehagen?

Når er du mest glad i barnehagen?

Tenker du at alle barna har det fint i barnehagen?

Husk å sette av god tid!

Obs!

Vennebussen
skal kun støtte
samtalesen!!!

Det skal ikke vær utspørring,
graving eller masing. La barnet
snakke fritt, og kom med passende
oppfølgingsspørsmål.

Lag en trygg og god stund for barnet.
Den skal være respektfull.

Prøv å unngå å notere når du er sammen barnet.
Det kan føles forstyrrende og kanskje ubehagelig.

Hvis du tar med bilder av personalet, kan barnet kan føle at det
må velge deg med på bussen, siden det er du som spør.

Barnet kan være redd for å såre deg.

Tenk også på at det kan være mange faktorer til at barnet velger de de
velger akkurat den dagen. Kanskje har det vært en konflikt akkurat den
dagen, skal være med noen hjem fra barnehagen, osv.

3. Etterarbeid

Gi ett (1) poeng hver til barna
barnet velger å ta med i bussen sin.

Barna med høyest poengsum til slutt,
er de mest "populære" lekevennene.
Hvis det er barn uten poeng, må det
settes inn tiltak for de barna det
gjelder.

Noter deg om det kommer
andre opplysninger som du
tenker kan være viktige

Dette er sensitive
opplysninger og må
behandles
deretter.

Vedlegg 9: Barnesamtale

Hovedmål:

Å avdekke mobbing/krenkelser i barnehagen, og finne ut om barn har en opplevelse av at de har et trygt og godt psykososialt miljø.

Problemstilling:

Barn sin opplevelse av relasjoner, trivsel og samspill i barnehagen.

Spørsmål:

Jeg har lyst til å høre hvordan du har det i barnehagen. Jeg kommer til å stille deg noen spørsmål og jeg håper du vil fortelle meg det jeg lurar på.

1. Hva liker du å gjøre i barnehagen?
2. Hvordan har du det i barnehagen/på din avdeling?
3. Hva synes du er bra i barnehagen /hva som ikke er bra i barnehagen?
4. Hvem leker du med i barnehagen?
5. Hvem er vennene dine i barnehagen?
6. Er det noen i barnehagen eller på din avdeling som du synes det er vanskelig å leke med? Hvem?
7. Er det noen du skulle ønske du kunne leke mer med? Hvem?
8. Ser du noen som leker alene? Hvem? Gjelder det i dag? Er det alltid? Gjelder det ute eller inne?
9. Om du ser noen leker alene, hva kan du gjøre da?
10. Om du ser noen som ikke er snille med hverandre – hvordan føler du deg da?
11. Er det noen barn her i barnehagen eller på din avdeling som er ekstra flink til å gjøre/si snille og gode ting? Hvem er det som gjør gode ting?
12. Hvem bestemmer i leken?
13. Hva skjer om du ikke er enig? Og hva gjør du da? Fortell.

Ekstra spørsmål:

Om ett av barna i barnehagen skulle bestemme for alle en hel dag, hvem skulle det være?

Om de voksne:

1. Hører de voksne på deg når du snakker?
2. Gjør de voksne noe gøy sammen med barna?
3. Er det noen voksne du liker godt å være sammen med?

Er det noen voksne du vil ha med deg i bussen?

Vedlegg 10: Barnelitteratur

Aisato, Lisa (2010) Odd er et egg

Ritchie, Madonna (2003) Herr Peabodys epler

Dahle, Gro og Nyhus Svein (2003) Snill

Kuhn, Camilla (2013) Gorm er en snill orm

Salinas, Veronica og Engman, Camilla (2021) Slem

Andersen, H.C., gjenfortalt av Peter Gotthardt (2022) Den stygge andungen

Løymen, Anna Aanderaa (2016) Lammet som ikke kunne si Æ

Bringsvær, Tor Åge og Holt, Anne (2001) Karsten + Petra, Karsten liker å danse

Jordahl, Jenny (2021) Hva skjedde egentlig med deg?